

İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Tarafından Yayınlanan Sıhhî Cidâl-Sıhhat Dergisi

Sıhhî Cidâl the Health Journal Published by
Izmir Society of Fight Against Tuberculosis

Mehmet KARAYAMAN^a

^aTarih Bölümü,
Uşak Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi, Uşak

Geliş Tarihi/Received: 12.06.2009
Kabul Tarihi/Accepted: 15.07.2009

Hazırlanmış olduğum makale, 6-9 Kasım 2007 tarihlerinde İzmir'de düzenlenen Atatürk Dönemi Sağlık Tarihi Kongresi'nde (1920-1938) sunulan "İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Tarafından Yayınlanan Sıhhî Cidâl-Sıhhat Dergisi", başlıklı bildirinin gözden geçirilerek genişletilmiş şeklindedir.

Yazışma Adresi/Correspondence:
Mehmet KARAYAMAN
Uşak Üniversitesi
Fen Edebiyat Fakültesi,
Tarih Bölümü, Uşak,
TÜRKİYE/TURKEY
mkarayama@hotmail.com

ÖZET Verem hastalığı, tarih boyunca insanların en çok korktuğu hastalıkların başında gelmiştir. Osmanlı Devleti'nde verem hastalığı ile mücadele etmek amacıyla, Besim Ömer Paşa'nın öncülüğünde "Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti" kurulmuştur. Verem savaş alanında atılan ikinci adım, 1923 yılında "İzmir Verem Mücadele Cemiyet-i Hayriyesi"nin kurulması olmuştur. Aynı yıl Balıkesir'de de "Balıkesir Veremle Mücadele Cemiyeti" kurulmuştur. İzmir Verem Mücadele Cemiyeti, Dr. Behçet Salih Bey'in öncülüğünde 18 Şubat 1923 tarihinde kurulmuştur. Cemiyet, halkı verem konusunda bilgilendirmek amacıyla aylık bir dergi çıkarmaya karar vermiştir. Aralık 1923 tarihinden itibaren "Sıhhî Cidâl" ismiyle yayınlanmaya başlanan Dergi, 1928 yılında yayınlanan 9.Sayıdan itibaren "Cidâl", 1929 yılında yayınlanan 1. Sayıdan itibaren ise "Sıhhat" ismiyle yayınlanmaya devam etmiştir. Dergi, Şubat 1929-Mart 1931 tarihleri arasında düzenli olarak her ay yayınlanmıştır. Halka yönelik olarak hazırlanan ve veremden korunma çareleri ile temizlik ve beslenme alışkanlıkları gibi konuların işlendiği, veremle ilgili makalelerin yer aldığı Dergi, Cumhuriyetin ilk yıllarında verem hastalığına karşı verilen mücadelenin önemli bir göstergesi durumundadır. Çalışmamızda, Sıhhî Cidâl-Sıhhat Dergisinin mevcut sayıları incelenerek, Derginin amacı, içeriği, yayın kurulu, makalelerin Derginin sayılarına ve yazarlara göre dağılımı yanında Derginin fiziki durumu, sayfa sayısı, yayın sayısı ve dili hakkında da bilgiler verilmeye çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Verem; verem cemiyetleri

ABSTRACT Tuberculosis has been one of the most frightening diseases for people throughout the history. In the Ottoman Empire, with the intention to fight with tuberculosis, "The Ottoman Society for the Fight against Tuberculosis" was established under the leadership of Besim Ömer Pasha. The second step which was taken for fighting with tuberculosis was foundation of "Izmir Society of Fight against Tuberculosis" in 1923. Same year "Balıkesir Society of Fight Against Tuberculosis" was established in Balıkesir. "Izmir Society of Fight against Tuberculosis" was founded under Dr. Behçet Salih Bey's leadership on 18 February, 1923. The Society decided to publish a monthly journal, in order to inform people about tuberculosis. The journal, which was begun to be published in December 1923 with the name of "Sıhhî Cidâl" and after the ninth issue of 1928, took the name of "Cidâl", continued to be published as "Sıhhat" from the first issue of 1929. The journal was published regularly every month between February 1929 and March 1931. The journal which was oriented for public and included articles about prevention from tuberculosis, hygiene and nutrition etc. is an important indicator of the fight against tuberculosis in the early years of the Republic. In this paper, existing issues of Sıhhî Cidâl - Sıhhat Journal have been analyzed and besides the scope of the journal, the content, editorial board, dispersion of articles as per issues and authors; information about physical condition, number of pages tried to be given.

Key Words: Tuberculosis; tuberculosis societies

Türkiye Klinikleri J Med Ethics 2010;18(3):140-52

Mycrobacterium tuberculosis mikrobusunun, soluduğumuz hava ile akciğere yerleşmesi ile ortaya çıkan ve öldürücü bir bulaşıcı hastalık olan verem, tarih boyunca insanların en çok korktuğu hastalıkların başında gelmiştir. Sağlıksız beslenme ve barınma koşulları nedeniyle etkinliğini artıran verem hastalığı, binlerce insanın ölümüne neden olmuştur.

Osmanlı Devleti'nde verem hastalığı ile mücadele etmek amacıyla kurulan ilk örgütlenme, “*Veremle Mücadele Osmanlı Cemiyeti*”dir. 8 Haziran 1918 tarihinde kurulan Cemiyetin başkanlığına, Besim Ömer Paşa seçilmiştir.¹ Mondros Mütarekesinden sonra İstanbul işgal edildiği için, Cemiyet ve kurduğu dispanser çalışamaz hale gelmiştir.

Verem savaş alanında atılan ikinci adım, 1923 yılında “*İzmir Verem Mücadele Cemiyet-i Hayriyesi*”nin kurulması olmuştur. Bunu, aynı yıl kurulan “*Balıkesir Veremle Mücadele Cemiyeti*” izlemiştir.

İzmir Verem Mücadele Cemiyeti, Dr. Behçet Salih Beyin teşebbüsü neticesinde doğmuş ve hayat bulmuştur. Dr. Behçet Salih Beyin veremle mücadeleye önem vermesinde, kızlarından birinin verem nedeniyle hayatını kaybetmesi etkili olmuştur. 1922 yılında İtalya'ya yaptığı seyahatte, Luvarno şehrinde gördüğü sanatoryumdan çok etkilenen Dr. Behçet Salih Bey, İzmir'e döndüğünde, veremle mücadele konusundaki düşüncelerini arkadaşlarına açmış ve arkadaşları ile birlikte, 18 Şubat 1923 tarihinde Anadolu Eczanesinin üst katında yapılan toplantıda, Verem Mücadele Cemiyetini kurmuştur.²

İdare heyeti oluşuktan sonra Cemiyetin başkanlığına Dr. Suat Bey, katib-i umumiliğine de Dr. Behçet Salih Bey seçilmiştir. İdare heyeti tarafından gazetelere ilanlar verilerek yapılacak genel kurul halka duyurulmuştur. Matbuat ve hükümet erkânı, İzmir tüccar ve münevverlerinden üç yüz kişinin katılımıyla yapılan toplantıda, bir ilim heyeti ile bir irşat heyeti seçilmiştir. Aylık sıhhi dergi çıkarmak amacıyla oluşturulan ilim heyetinde Dr. Ethem, Dr. Besim Rafet, Dr. Behçet Salih, Dr. Tevfik Salim, Dr. Hüsnü, Dr. Hüsamettin, Dr. Şehri, Dr. Ali Ağâh, Dr. Osman Nuri, Dr. Murat, Dr. Kimyager Memduh Beyler yer almıştır.

Beyler Sokağında bir bina kiralarak faaliyete geçen Cemiyet, amacını şöyle ifade etmiştir; “*Kuvvetli bir Türk nesli, kudretli bir Türk Cumhuriyeti, zengin bir Türk diyarı, rakiplerine her gün fâik bir Türk varlığı, ancak ve ancak Cumhuriyet halkını pek derinden hırpalayan verem belasıyla çok candan alakalanmak ile kâbil olacaktır*”.³

Cemiyet tarafından, 17 Eylül 1923 tarihinde Salepçizade Cami civarında bir “*Hasta Bakımevi*” (dispanser) açılarak, hastalar Dr. Behçet Salih, Dr. Osman Nuri, Dr. Besim Rafet Beyler tarafından ücretsiz olarak muayene edilmeye başlanmıştır. Eczacı Mehmet Lütfi ve Hüseyin Sükûti Beylerin ecza deposu da ilaçları bedava vermeyi kabul etmiştir.⁴

Her yıl genel kurul toplantısında yenilenen dokuz kişilik bir idare heyeti tarafından yönetilen İzmir Verem Mücadele Cemiyeti'nin, kamu yararına çalışan dernekler arasına alınması, Dâhiliye Vekâletinin 16 Temmuz 1925 tarih ve 3604/8257 sayılı teklifi ile İcra Vekilleri Heyetinin 5 Ağustos 1925 tarihindeki toplantısında karara bağlanmıştır.⁵

Cemiyet tarafından, 1925 yılında Beyler Sokağında bir arsa satın alınmış ve 29 Haziran 1926 tarihinde, arsa üzerinde üç katlı bir dispanser inşa edilmeye başlanmıştır. Büyük bir kısmı halktan toplanan paralarla 30.000 liraya bitirilen binanın açılışı, Vali Kazım (Dirik) Paşa ve Belediye Başkanı Aziz Beyin de katıldığı bir törenle, 18 Şubat 1927'de yapılmıştır.⁶

Sahip olduğu Verem Dispanseri, Yamanlar Kampı ve Verem Hastanesi ile İzmir halkına hizmet veren Cemiyet, halkı verem konusunda bilgi-

İzmir Valisi Kazım Dirik ve Verem Mücadele Cemiyeti Azaları Toplu Halde

lendirmek amacıyla yayın faaliyetlerine önem vermiştir.⁷ Her hafta Milli Sinema'da konferanslar düzenleyen Cemiyet, halka veremle ilgili filimler gösterilmesini sağlamış, "Sağlık Öğütleri" isminde bir kitabı tercüme ettirerek okul çocuklarına dağıtmıştır. 1924 yılı başlarında 283 üyesi bulunan Cemiyet, Sivrihisar, Ödemiş ve Tire⁸ ve Manisa'da birer şube açmıştır.⁹

Verem hastalığı ile savaşta, halkın aydınlatılmasının önemine inanan Verem Mücadele Cemiyeti, yayınladığı "Verem Hakkında Neler Bilmelisiniz? Veremliler ve Birlikte Yaşayanlar İçin Faydalı Hakikatler" isimli kitabın önsözünde, "Elyevm halk arasında vereme dair hayli su-i tefehüm hüküm sürmektedir. Öyle bir su-i tefehüm ki kısmen bu hastalık musabbbinin gayr-ı müdebbir-ane yaşayarak kendileri için zararlı hareketlerde bulunmalarına, kısmen de halkın, sira-yet endişesiyle bu hastalığa tutulmuş olanlara sebepsiz bir korku ile bakmasına sebep olmak gibi birçok fena neticeler veriyor. Eğer bu memlekette vereme galebe çalmak isteniyorsa, halkın bu hastalığın neden ibaret olduğunu bilmesi ve bizzat veremlilerle etrafındakilerin hastalıkla mücadele için ne yapabileceklerini öğrenmeleri lazımdır. Milli Verem Mücadele Cemiyeti bu su-i tefehümün ortadan kaldırılması için yegâne çare, mevzu hakkında vazıh malumat neşri olduğunu takdir eder".¹⁰

Halkı, verem konusunda bilgilendirmeye öncelik veren Cemiyet, İzmir'de gazetelerin çıkmadığı cumartesi günleri "Cumartesi" adıyla sıhhi bir gazete çıkarmaya başlamıştır.¹¹ Daha sonra bunun yeterli olmadığı düşünülerek, Aralık 1923 tarihinden itibaren "Sıhhî Cidâl" ismiyle aylık bir dergi yayınlamaya başlamıştır. Sıhhî Cidâl Dergisi, 1928 yılında yayınlanan 9.Sayıdan itibaren "Cidâl", 1929 yılında yayınlanan 1. Sayıdan itibaren ise "Sıhhat" ismiyle yayınlanmaya devam etmiştir.

■ SİHHÎ CİDÂL

Sıhhî Cidâl Dergisi, Arap harfleriyle Türkçe olarak yayınlanmış olup, kütüphanelerde tam bir koleksiyonu yoktur.¹² (Derginin mevcut sayıları ve bulunduğu kütüphanelerle ilgili bilgiler, ekler kısmında verilmiştir.)Başmuharrirliğini Dr. Behçet

Salih Beyin¹³ imtiyaz sahipliğini ise Anadolu Ecza Deposu ve Anadolu Fakirler Eczanesi sahibi Eczacı Ömer Lütfü (Krom) Beyin¹⁴ yaptığı Sıhhî Cidâl Dergisinin kapağında yer alan, "1339(1923)" ibaresinden ve Ocak 1924 sayısının "Sene: 1 Numara: 2" olarak belirtilmesinden, Derginin 1923 yılı sonlarında yayın hayatına başladığı anlaşılmaktadır.¹⁵ Nitekim Feridun Fazıl Tülbentçi'nin çalışmasında, aylık olarak yayınlanan Sıhhî Cidâl Dergisinin 1 Aralık 1923 tarihinde yayına başladığı belirtilmiştir.¹⁶

Derginin ilk sayıları 19,5x27 cm ebatlarında, resimli ve iki sütun halinde, 24 sayfa olarak basılmışsa da 1924 yılından itibaren basılan sayıları 16 sayfadır. 1928 yılında basılan 1.Sayının sayfa sayısı ise 18'dir. "Halka sağlık fikirleri neşreden Verem Mücadele Cemiyetinin nâşir-i efkârı aylık resimli sağlık mecmuası"¹⁷olan Sıhhî Cidâl'in idarehanesi (heyet-i merkeziye), Salepçi Camii arkasında, İstanköy Hamamı karşısında, Numara:1/4'de faaliyet göstermiştir. "Bir milletin sağlığı o milletin servetidir", sloganı ile çıkmaya başlayan Derginin kapağında, yayına başladığı yılı ifade eden "1339 (1923)" ibaresi bulunmaktadır.

İzmir Verem Mücadele Cemiyeti tarafından, "Neşriyatını daha mufassal ve daha nâfi, daha fenni bir şekilde teâdisi için de iki ayda bir intişar eden" Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:9, Mayıs 1341 (1925)'den, 2.Sene, No:14, 1 Teşrinievvel 1341 (1925)'e kadar aylık olarak yayınlanmıştır. Nüshası 10 kuruştan satılan Derginin, senelik aboneliği için 100 kuruş alınmış, 9 Eylül Kurtuluş Bayramı'nda ise "Adedi tab'ı artırılan Sıhhî Cidâl, muhterem halka İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin meccânen hediyesi"¹⁸ olarak dağıtılmıştır. Maarif Vekâleti, Sıhhî Cidâl Dergisini faydalı bularak, Dergiye 250 abone kayıt edilmesi için İzmir Maarif Müdürlüğüne talimat göndermiştir.¹⁹

Sıhhî Cidâl Dergisinin 1924 yılına ait ilk sayıları, 1926 yılındaki sayıları ve 1927 yılına ait ilk 9 sayı Ahenk Matbaasında, 1.Sene, No:5, Eylül 1340 (1924) ve 2.Sene, No:9, Mayıs 1341 (1925) sayıları Marifet Matbaasında, 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 (1925); 2.Sene, No:13, 1 Eylül 1341 (1925); 3.Sene, Numara: 5-7, Haziran 1926 ile 1927 yılındaki 10.

Sıhhî Cidâl Dergisinin Kapaklarından Örnekler.

sayıdan sonra çıkan nüshaları Bilgi Matbaasında basılmıştır.

Sıhhî Cidâl'in arka kapağında, Verem Mücadele Cemiyetinin tarafından Beyler Sokağında hizmete açılan dispanserde, hangi doktorların hangi saatlerde hasta kabul ettiğini gösteren çizelgeler yayınlanmıştır. Ayrıca Dr. Behçet Salih, Dr. Yakup Hüseyin, Dr. Cevdet Abdurrahman, Dr. Hüsnü Muhittin, Göz Hekimi Mithat, Muallim Doktor Bakteriyolog Ekrem Hayri, Dr. Nevzat Eşref, Avukat Ahmet Nuri ve Ahmet Şükrü Beylere ait ilanlar ile "Türkiye Pul ve Kartpostal Mübadele Mecmuası" ilanları yer almaktadır.

Halka yönelik olarak hazırlanan ve veremden korunma çareleri ile temizlik ve beslenme alışkanlıkları gibi konuların işlendiği, veremle ilgili makalelerin yer aldığı Dergi, Cumhuriyetin ilk yıllarında verem hastalığına karşı verilen mücadelenin önemli bir göstergesi durumundadır. Sıhhî Cidâl, İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin yayın organı olarak verem hastalığı, veremden korunma çareleri ve tedavisi konusuna ağırlık vermekle birlikte, halk sağlığını ilgilendiren yazılara da yer vermiştir. Yere atılan balgamları veremin en önemli bulaşma yollarından biri olarak gören Dergi, yerlere tükürülmemesi konusunda halkı uyarmış, cadde ve sokaklara afişler astırmıştır. Yerlere tükürülmemesi konusunda Cemiyete destek veren İzmir Belediyesi, çeşitli yerlere ve kâğıt sepetlerin yanına tükürük hokkaları yerleştirmiş,²⁰ sokaklarda

yere tükürenlerden birer lira ceza alınması için polis ve zabıta memurlarına talimat vermiştir.²¹

Sıhhî Cidâl Dergisinde sık sık, verem, sıtma gibi bulaşıcı hastalıklar ve temizlik hakkında, halkı uyarıcı kısa ve özlü sözler yayınlanmıştır. Çerçeve içine alınarak, büyük harflerle yazılan özlü sözlerden bazıları şunlardır;

"Ağır bir veremli eğer barınacak bir yeri de yoksa cemiyet-i beşeriyenin en acınacak, en ağlanacak bir mahlûkudur. Bu zavallılara herkes acıdığı, merhamet ettiği halde yine bir şey yapamazlar. Bunları himaye bir, beş, yüz kişinin harcı değildir. Bu vatan işini hep birlikte yapalım! Verem Mücadele Cemiyetine aza olunuz. Cemiyete zâhir olunuz. Bu da tatlı, saf hizmet-i vataniyedir". (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:9, Mayıs 1341 [1925])

"Veremden korkmayınız. Vereme karşı teşkilat yapmaktan korkunuz! Verem hastalığı, verem mücadele teşkilatı ile mağlup olur. Siz bu teşkilata zâhir olunuz, aza kayıt olunuz, Cemiyetin tesis etmek istediği müessesata mânen ve maddeten yardım ediniz ki verem felaketine karşı durabilelim". (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:9, Mayıs 1341 [1925])

"Verem Mücadele Cemiyetine aza olanlar Türk ırkının mukavemetini artırurlar". (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 [1925], s.4)

"Sağlam, toplu bir nesil meydana getirmek için veremle mücadele edelim. Çünkü verem, ırkı terdricen eriten bir beladır." (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 [1925], s.14.)

"Verem, sefil ve fakir memleketleri, onların cahil halkını seven bir hastalıktır. Veremi boğmak için milli iktisat müesseselerimize zâhir olalım". (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 [1925], s.4.)

"Türk çocukları, Türklerin istikbalidir. Onları hastaliksız büyütelim ki sağlam ve kâdir bir Türk nesli, her zaman yaşasın". (Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 [1925], s.12.)

"Verem intişarında meskenlere düşünebildiğimizden fazla bir mesuliyet düşer. Yeni şehirlerimizi asrî ve sıhhî meskenlerle ve onun içinde sıhhatin vereceği tabîî nişane ile güzelleşen yuva-

Eczacı Ömer Lütfi (Krom)

Dr. Behçet Salih (Uz) (1893-1986)

ları çoğaltalım".(Sıhhî Cidâl, 2.Sene, No:13, 1 Eylül 1341 [1925], s 14.)

"Nüfusun kıymeti gün geçtikçe artıyor. Verem ise insanları azaltan bir beladır. Bütün millet bu hususta yekvücut olmalıdır. Çünkü kudretli Türkiye ancak çok nüfusla olur." (Sıhhî Cidâl, 3.Sene, Numara: 5, Haziran 1926, s.13)

SİHHAT- SİHHİ CİDÂL DERGİSİ MESUL MÜDÜRLERİ

Sıhhî Cidâl Dergisi, ilk olarak Eczacı Ömer Lütfi (Krom) Beyin mesul müdürlüğünde yayınlanmıştır. İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin kurucuları arasında yer alan Ömer Lütfi Bey, Cemiyete maddi yardımda bulunmuş ve Cemiyetin kırtasiye ve kira giderlerini karşılamıştır.²² 1916 yılında İzmir Hilali Ahmer Cemiyeti merkez heyeti temsilcisi seçilen Ömer Lütfi Bey, Başdurak, No:59'da, Kimyager Vecihi Bey ile birlikte "Anadolu Fakirler Eczanesi"ni işletmiştir.²³ Nisan 1923 tarihinde kurulan ve üyelerinin tamamı Türk olan "İzmir Türk Eczacılar Cemiyeti"nin kurucuları arasında yer almış, 1928 yılında Cemiyetin idare heyetinde görev yapmıştır. 1930 yılında İzmir'de kurulan, İzmir Ecza-Baharat ve Levazım-ı Tıbbiye Türk Anonim Şirketinin kurucuları arasında yer alan Ömer Lütfi Bey²⁴ Şirketin, 9 Temmuz 1927 tarihinde yapılan idare heyeti toplantısında ikinci başkanlığa seçilmiştir.²⁵ İzmir-Peştamalçılar Sokağı'nda kurmuş olduğu "Lütfi Krom Ecza Deposu" ile uzun yıllar eczacılık alanında faaliyet göstermiştir.²⁶

(Dr. Behçet Salih Uz ile ilgili bilgiler kısaltılarak, tek paragrafa indirilmiştir) Sıhhî Cidâl'in

mesul müdürlüğünü, 1925 yılından itibaren Dr. Behçet Salih (Uz) Bey yapmıştır. Aynı zamanda Derginin "Baş muharriri" olan Dr. Behçet Salih Bey, bu vazifesini Sıhhat Dergisinde de sürdürmüştür. Behçet Salih Bey, 1893 yılında Buldan'da doğmuştur. İlk ve orta eğitimini Buldan'da, lise eğitimini ise İzmir'de tıp eğitimini de Darülfünun Tıp Fakültesi Mülkiye kısmında tamamlamıştır. I.Dünya Savaşı yıllarında İzmir Askeri Hastahanesinde tabip muavini olarak görev yapmıştır. Savaş sonrasında önce Tıp Fakültesine "Emraz-ı etfal muavini", daha sonra da Şişli Eftal Hastahanesine talebe ve asistan yardımcısı olarak atanmıştır.²⁷ Çocuk hastalıkları ihtisasını tamamlayan Behçet Salih Bey, İzmir'e yerleşerek mesleğini burada sürdürmüştür.²⁸ Aydın Kumpanyası, Şirinyer Amerikan Koleji, Çocuk Esirgeme Kurumu Polikliniği ve İzmir Devlet Hastahanesi Çocuk Hastalıkları Kliniği doktorluğu yapan Dr. Behçet Salih Bey, pek çok hayır kurumunda da aktif görev almıştır.²⁹ Siyasetle de ilgilenen Dr. Behçet Salih Bey, Buca ve İzmir Belediye Meclis üyesi, 1931-1941 yılları arasında İzmir Belediye Başkanlığı,³⁰ 1941 yılından itibaren milletvekili, ticaret ve sağlık bakanı olarak görev yapmıştır. 1950 seçimlerinde milletvekili seçilemeyince İzmir'e dönerek, eski muayenesini tekrar açan Dr. Behçet Salih Bey,³¹ 19 Mayıs 1986 tarihinde İzmir'de vefat etmiştir.³²

SİHHAT

1923 yılında yayınlanmaya başlayan Sıhhî Cidâl Mecmuası, 1928 yılındaki Harf İnkılâbından sonra, "Sıhhat Mecmuası" ismini alarak yayın hayatına devam etmiştir. Sıhhat Mecmuasının 1929 yılında yayınlanan Şubat sayısının kapağında, "Yıl:6, Sayı:2, Şubat 1929" ifadesi yer almakta, "Sıhhat" başlığının hemen altında, yayına başladığı yıl olarak "1923" ibaresi bulunmaktadır. Her ne kadar bazı çalışmalarda Sıhhat-Sıhhî Cidâl Mecmuası farklı iki mecmua olarak belirtilmekteyse³³ de her iki dergi kapağında yer alan ortak ifadeler, sorumlu müdür ve idarehane adresindeki devamlılık, Sıhhat Dergisinin, Sıhhî Cidâl'in devamı olduğunu göstermektedir.

Verem Mücadele Cemiyeti tarafından yayınlanan almanakta, Sıhhî Cidâl Dergisinin yerine Sıh-

Latin Alfabesine geçilmesi ile birlikte derginin ismi de değişmiş, "Sihhî Cidâl", "Sihhat" olmuştur.

hat Dergisinin yayınlanmaya başlanması hakkında şu bilgiler verilmektedir;

"Her şey gibi irşat ve propaganda işlerinde de tekâmül ve terakkiye doğru yükselen Cemiyet, "Sihhî Cidâl"i de daha zengin ve rengin bir şekle sokarak daha çok faydalı makalelerle süsleyerek "Sihhat" adıyla aylık bir mecmuaya çevirmiş ve bu gün bu mecmua veremin keskin kılıcına karşı kuvvetli bir kalkan vazifesi görmekte ve halkımıza ölüm saçan vereme karşı korunma çarelerini çok açık bir şekilde öğretmektedir".²

Latin Harfleri ile Türkçe olarak yayınlanan Sihhat Dergisi, 16x24 cm ebatlarında, iki sütun halinde, resimli ve 16 sayfa olarak basılmıştır. Şubat 1929-Ocak 1931 tarihleri arasında düzenli olarak her ay yayınlanan Derginin son sayısı, Mart 1931 tarihinde yayınlanmıştır.

Sihhat Dergisi başmuharriri olan Dr. Behçet Salih Bey, 1 Ekim 1930 tarihinde yapılan belediye seçimlerinde İzmir Belediye Meclisi üyeliğine seçilmiş,^{2,34} 10 Kasım 1931 tarihinde de, istifa eden Sezai Göker'in yerine İzmir belediye başkanlığına seçilmiştir.³⁵ Dr. Behçet Salih Beyin, politikayla ilgilenmesi ve İzmir belediye başkanlığına seçilmesi, Derginin yayın faaliyetlerine son vermesine neden olmuş, Mart 1931 tarihinde yayınlanan 3.Sayı'dan sonra, Dergi bir daha yayınlanmamıştır. İzmir Milli Kütüphanesinde, Şubat 1929'dan, Mart 1931 yılına kadar yayınlanan sayıları (1929 yılına ait 8.-10.-11 sayıları ve 1931 yılı Şubat sayısı hariç) mevcuttur.

Sihhat Dergisinin elimizde mevcut olan ilk sayısı Ocak 1929 (Yıl:6, Sayı:1, Ocak 1929) sayısıdır. *"Her İşin Başu Sağlıktır"* sloganıyla yayınlanan Derginin kapağında, Sihhî Cidâl Mecmuasında olduğu gibi, *"Menâff-i umumiyye hâdim cemiyetlerden olduğu Heyet-i Vekilece musaddak İzmir Verem Mücadele Cemiyet-i hayriyesinin umumi sağlık hakkındaki fikirlerini neşreder"*, ifadesi yer almaktadır³⁶.

Derginin, Yıl:6, Sayı:10, Teşrinievvel (Ekim) 1929 sayısı Ahenk Matbaasında, diğer sayıları ise Bilgi Matbaasında basılmıştır. Yalnız İzmir'e değil memleketin her tarafına gönderilen Sihhat Dergisi, 1930 yılında yedi bin adet basılarak, halka ücretsiz olarak dağıtılmıştır². Sihhat Dergisinde, Verem Mücadele Cemiyetinin idaresinde bulunan dispanserin faaliyetleri, çalışma saatleri ve görev yapan doktorlar, Cemiyet tarafından düzenlenen konferans, film gösterisi, geziler ve yayın faaliyetleri hakkında bilgiler verilmekte, her yıl şubat ayında yapılan senelik kongre, kongrede konuşulan konular ve okunan idare heyeti raporları hakkında ayrıntılı bilgiler yer almaktadır. Sihhat Dergisinde ilan ve reklamlar oldukça az olup, incelediğimiz sayılarda sadece Eczacı Kemal Kamil Aktaş'ın, *"Nasır İlacı (Nasırol Kemal)"* ve *"Nestle Sütü Unu"* reklamını ile Hilal ve Şifa Eczanelerinin ilanlarını tespit edebildik.

Dergide, halkı verem konusunda bilgilendirmek ve sağlıkla ilgili konulara dikkat çekmek amacıyla, kısa ve uyarıcı yazılar yayınlanmıştır. Bunlardan bazıları şunlardır;

"Bulaşık hastalıkların en fenası veremdir. Verem en çok yerlere tüküren veremlilerin balgamlarıyla bulaşır. Sen vatanını seviyorsan, kardeşlerini acıyorsan yerlere tüküremezsin!". (Yıl:6, Sayı:6, Haziran 1929, s.12)

"Rakı, vücudu tahrip eden en müthiş bir zehirdir. Hele az beslenen vücutları mahveder. Rakıya vereceğiniz parayı et ve yumurtaya veriniz". (Yıl:7, Sayı:2, Şubat 1930, s.9)

"Yerlere tükürmeyiniz, veremle mücadele ediniz". (Yıl:6, Sayı:2, Şubat 1929, s.13.)

“Sihhat okuyunuz, yüz kuruş gönder, her ay bir tane Sihhat gönderelim”.(Yıl:6, Sayı:3, Mart 1929, s.1)

“Kaldırımlar, sokaklar velhasıl herkesin malı olan yerler ne kadar temiz ve mikropsuz olursa, o hepimizin menfaatinedir. Yerlere tükürmek evvela pisliktir ikincisi ve en fenası çok muzırdır. Çünkü balgam içindeki mikroplar kurur, tozlarla her tarafa dağılır, hayırlı bir vatandaş vatanına fenalık yapmaz, yani yerlere tükürmez. Verem mücadelesine yardım et”.(Yıl:6, Sayı:4, Nisan 1929, s.16.)

“Verem ile mücadele edebilmek için kuvvetli bir teşkilata eşeddi ihtiyaç vardır. Siz vatanımızın, milletimizin, kendinizin selameti için bu teşkilatın etrafında toplanmak ve kardeşlerinizi toplamak zaretindediniz, şu halde İzmir’de tâazu eden Verem Mücadele teşkilatına dâhil olunuz! Millete çok hayırlı olan bu müessesenin pek çok emeklerle vücuda getirdiği eserlerden istifade ediniz”. (Yıl:8, Sayı:1, İkincikanun (Ocak) 1931, s.8.)

Sihhî Cidâl ve Sihhat Dergilerinde, halkın anlayabileceği sade bir dil kullanılarak, verem hastalığı, bulaşma yolları, korunma çareleri, yerlere tükürmenin zararları, temiz hava ve beslenmenin insan sağlığındaki önemi hakkında bilgi verem makaleler kaleme alınmış, verem konusunda halkın bilgilendirilmesi amaçlanmıştır. Dergilerde, en çok yazı yazarların başında, Dergilerin mesul müdürlüğünü de üstlenen, Dr. Behçet Salih (Uz) gelmektedir. 67 makalesini tespit edebildiğimiz Dr. Behçet Salih Beyin, ekler kısmında “anonim” olarak belirttiğimiz, pek çok yazıyı da kaleme almış olması muhtemeldir.

Dr. Behçet Salih’in dışında, Dr. Besim Ömer, Dr. Besim Rafet, Dr. B.Hasan, Dr. Cevdet Fuat, Dr. Ekrem Nesip, Dr. Esat, Dr. Fikret Tahsin, Dr. Hakkı Şinasi, Dr. Kamuran, Dr. Mükerrerem Emin, Dr. Nurretin, Dr. Osman Şerafettin, Dr. Osman Yunus, Dr. Reşat Rıza, Dr. Rusçuklu Hakkı, Dr. Suat Fuat, Dr. Süleyman, Dr. Yakup Hüseyin, Dr. Zeki Ziya, Dr. Tevfik Sağlam, Eczacı Kemal Kamil (Aktaş), Hasene Nalan Hanım, Cevriye İsmail Hanım (Uyum), Celal, Edremitli Ruhi Naci, Enver Dündar, Eşref Galip, İsmail Hakkı, İzmir Mebusu Enver, K.Ömer,

O.K. Hatif ve Sabih İdris Beylerin makaleleri bulunmaktadır.

(Sonuç kısmındaki paragrafta Verem Mücadele Cemiyeti ile ilgili belgeler çıkartılarak dergilerin özellikleri ile ilgili bilgiler verilmiştir.)Sahip olduğu limanı, ticari potansiyeli, atölye ve fabrikaları ile büyük bir işçi nüfusunu barındıran İzmir şehri, sağlıksız beslenme ve barınma nedeniyle, verem hastalığının büyük tahribatlar yaptığı şehirlerin başında gelmekteydi. Dr. Behçet Salih Bey ve arkadaşlarının gayretleri ile kurulan ve verem hastalığına karşı yürütülen mücadelede önemli işler yapan İzmir Verem Mücadele Cemiyeti’nin yayın organı olan Sihhî Cidâl – Sihhat Dergisi, cumhuriyetin ilk yıllarında verem hastalığına karşı yürütülen cansiperâne mücadelenin en önemli tanıklarından biri durumundadır. Veremle mücadelede halkın bilinçlendirilmesinin önemini kavrayan birkaç fedakâr doktor tarafından çıkarılan Dergi, gerek halkın anlayabileceği bir dille kaleme alınan makalelerle ve gerekse kullanılan karikatür ve resimlerle, verem hastalığına karşı halkı bilgilendirme işlevini başarıyla yerine getirmiştir. Veremle mücadele yanında halkın gündelik hayatında kullanabileceği sağlık öğütlerini de yayınlayan Dergi, yabancı dillerden yapılan çevirileri yayınlarak sağlık alanındaki son gelişmeleri halka duyurmaya çalışmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında uzun süre düzenli olarak yayınlanan Dergi, hem halk sağlığı hem de veremle mücadele tarihi açısından önemli bir kaynak durumundadır.

(Metin içindeki bilgiler buraya taşınmıştır)

EK I: SİHHİ CİDÂL-SİHHAT DERGİSİNİN MEVCUT SAYILARI VE BULUNDUĞU KÜTÜPHANELER

İstanbul Beyazıt Devlet Kitaplığı: 3.Sene, Numara: 5, Haziran 1926; 4. Sene, Sayı (Numara): 9, Eylül 1927 sayıları,

Ankara Milli Kütüphane: 2.Sene, No:11, Temmuz 1341 (1925); 2.Sene, No:12, Ağustos 1341 (1925); 2.Sene, No:14, 1 Teşrinievvel 1341 (1 Ekim 1925); 3.Sene, Numara: 5, Haziran 1926; 4.Sene, Sayı (Numara): 9, Eylül 1927 sayıları,

Erzurum Atatürk Üniversitesi Kütüphanesi: 1.Sene, No:2, Kânunusani 1340 (1924); 1.Sene,

No:3, Nisan 1340 (1924); 2.Sene, No:13, 1 Eylül 1341 (1925) sayıları,

Bandırma Halk Kütüphanesi: 3.Sene, No:1, Kanunusani 1342 (1926); No:2, Şubat 1926; No:3, Mart 1926; No:4, Nisan 1926; No:5, Mayıs 1926; No:7, Ağustos 1926; No:8, Eylül 1926; No:9, Teşrinievvel 1926; No:10, Teşrinisani 1926; No:11, Kanunuevvel 1926; 4.Sene, No:1, Kanunusani 1927; No:2, Şubat 1927; No:3, Mart 1927; No:4, Nisan 1927; No:5 Mayıs 1927; No:6, Haziran 1927; No:7, Temmuz 1927; No:8, Ağustos 1927; No:10, Teşrinievvel 1927; No:11, Teşrinisani 1927; No:12, Kanunuevvel 1927; 5.Sene, Sayı:1, Kanunusani 1928; Sayı:2, Şubat 1928; Sayı:3, Mart 1928; Sayı:4, Nisan 1928; Sayı:5, Mayıs 1928; , Sayı:6, Haziran 1928; Sayı:7, Temmuz 1928; Sayı:8, Ağustos 1928; Sayı:9, Eylül 1928; Sayı:10, Teşrinievvel 1928; Sayı:11, Teşrinisani 1928; Sayı:12, Teşrinisani 1928 sayıları bulunmaktadır.

EK II: SIHHİ CİDÂL-SİHHAT DERGİSİ MAKALE DİZİNİ

A.Daver, Kurtarın Zavallıları, (Yıl:6/Sayı:4)

Abdülfeyyaz Tevfik, Güneş ve Sıhhat (7/5)

Abidin Daver, Veremle Nasıl Mücadele Etmeliyiz? (6/9)

Ahmet Enver, Veremle Mücadele (2/13)

Amca Bey,Güzel Bir Hareket (7/9)

Amerika Verem Mücadele Cemiyeti Neşriyatından, Veremliler ve Birlikte Yaşayanlar İçin Faideli Hakikatler, (4/9)

Avukat Ahmet Nuri, Sokak Çocukları (3/4), Zavallı Yavru, Nüfusu Çoğaltmak İçin Çocuklara Ehemmiyet Verelim, (3/5), Spor (3/9), Müskirattan Şikâyetler (3/11), Verem Dispanseri (4/2)

Benal Nevzat, İtida, (5/7)

Celal Nuri, Temizlik ve Medeniyet, (5/11)

Cevriye İsmail Hanım, İtiyad (5/6), İstikbal Anneleri (5/12), Merhamet Nedir?(6/6), Neşe(4/6), Temizlik Cennetten Çıkmış, (4/9), Seveceksen Düşüneceksin! (5/1), Güzellik Kanunu, (6/5), Analara Nasihat (5/5),

Celal; Verem Nedir?(7/6)

Dr. Agust Mezer, Hekimin Vazifesi (5/8)

Dr. B.Hasan Bey, İki Küçük Arasında, (4/9), Küçük Nasihatler, (4/9)

Dr. Behçet Salih, Süt (1/3), Sütün Kıymet-i Guddeiyesi (1/5), Validelere: Bebekler Nasıl Banyo Edilir? (2/9), Çocuk Hastalıklarından Kuşpalazı, (2/11), İktisadi Tekâmülümüz ve Verem (2/12), Çiçek Hastalığı, (2/12), Küçük Çocuklarımızı Öldüren Mühim Hastalıklar (2/12), Dokuz Eylül (İzmir'in kurtuluşu hakkında)(2/13), Yeni Doğan Çocuklara Temizlik ve İlk Banyo (2/13), Öldürücü, Mehlik, Mezdehim, Umumi İkametgâhları İmha Etmelidir(2/13), Tıbbi Müsahabe: Boğmaca Öksürüğü Nedir ve Neler Yapılır?(2/13), Kızamık ve Esbab-ı Sirayeti (2/14), Öksürük ve İfade Ettiği Mana (2/14), Frengi ve Çocuklarımız, (3/1), Veremle Mücadelenin Memleketimizde Kabil Olamayacağı Kanaati Çok Yanlış ve Çok Muzırdır. (3/4), Verem Serumu(3/5), Sıhhi Cidal Dört Yaşında (4/1), Tahrir-i Nüfus (4/2), Boğmaca Öksürüğü (4/5), Sağlam Olmak Her Türk İçin Bir Gaye Olmalıdır.(4/6), Çocuk Yetiştirmek Her Türk Vatanında İçin Bir Vatan Borcudur (4/7), Çocuklarda Bağırsak Hastalığı (4/7), Çocuklarımızı Alakasızlık ve Bakım Hatası Yüzünden Öldürelim mi?(4/8), Milli Tıp Kongresinden Neler Bekliyoruz?(4/9), İzmir Kampı (4/9), Kendini Hastalıklardan Korumak Şifa Aramaktan Daha İyidir?(4/10), İzmir'de Çocuk Ölümleri (4/10), 14 Milyon Türk'ü Nasıl Yirmi Sekiz Milyon Yapabiliriz?(4/12), Yeni Yıl (5/1), İzmir'de Hayır Müesseseleri, (5/2), Son Fakat Katil Buse (5/4), Çocuk Hıfzıssıhhası (5/5), Kırk Para İle Mücadele, (5/6), Çocuk Bakımı (5/7), İçti-mai Yardım (5/8), Bir Rica (5/9), Sıhhatin Muhafazası Daimi Bir Mücadele İle Kabildir (5/10), Hasta Olmamak Şifa Yollarını Aramaktan Daha İyidir(5/11), Veremle Mücadele (5/11), Çocuk Bakımı (5/12), Bronşit ve Zatürree(5/12), Hekimlerimiz (6/1), Hekimlerimiz (6/2), Ana Olmak (6/3), Anne ve Çocuk (6/4), Çocuk ve Uyku (6/4), Ne İdi, Ne Olacak? (6/6), Gölcük, Ne İzmir'in Ne De Civarın Tebdil-i Hava Yeri Olamaz (6/7), Güzel ve Heyecanlı Günler (6/9), Sıtma (6/10), Çocuk Gıdası (6/10), Rakı İptilâsı (6/11), Onların Göz Yaşı (6/12), Yeni Sene:1930 (7/1), Yerlere Tükürmeyiniz (7/1), Ziyaretçi Hemşireler, (7/2), Bu Kim? (7/4), Verem En Büyük Afettir! (7/6), Yamanlar

Sihhat Kampı (7/9), (Nefes Almak Yaşamaktır (7/9), Verem Mücadelesi (8/1), Ne İçin Verem Mücadele Cemiyetine Aza Oldum (8/1), Ana Rahminde Çocuk (3/1),

Dr. Besim Ömer, Çocuklara Dair Sıhhi İctimai Teşkilat ve Tesisat (2/12), Çocuk Olmayınca Millet Olmaz (4/1).

Dr. Besim Rafet, Vereme Galebe Çalmak Kabilidir (2/11), Herkesin Bilmesi Lazım Gelen Şeyler (2/11), Aile Reislerine, Validelere, Pederlere (2/12), Açık Hava Mektepleri (Lavis'den Telhisen) (2/13), Ziyaretçi Hemşirelerin İctimai Tesiri (2/14), Humma-i Tifoidi (3/1), Hayallerin Sırrı (3/2), Bahribaba Parkı ve Değirmendağı Lağımı (3/3), Amele Hayatı (3/4), Çocuklarda Telkin-i Gıda (3/5), Yaz Mevsiminin Müz'ic Misafiri Olan Sineklerle Karşı İlan-ı Harp (3/5), İzmir Havalisinde Aşiretler (3/7), Süt Damlası (3/10).

Dr. Cevdet Fuat, Profesör Dr. P.G.Umma'nın Vefatı (6/4)

Dr. Ekrem Nesip, Sanatoryum Ne Demek Olmalıdır? (7/5)

Dr. Esat, Müzmin Böbrek Hastalıklarına Müptela Olanlara Tuz Yedirmemelidir?(6/5).

Dr. Ethem Vasıf, Cümle Asabiye'nin Hıfzıssıhhası (5/9), İsviçre Mektubu (4/10)

Dr. Fikret Tahsin, Tabii ve Sihhatte Bir Çocuk Nasıl Doğar ve Büyür (6/12), Annelik (8/3), Nevzat ve Süt Çocuğunda Maddi ve Ruhi Vazifelerin İnkişafı Nasıl Olur? (7/1)

Dr. Suat Fuat, Nüfusumuz Nasıl Çoğalabilir? (7/6), Yaşamak ve Yaşamak Sanatı (7/4), Verem Haftası (6/11), İlk Hedef (6/11), Bizde Hayat Kıymeti (7/1), Bir Tetkik ve Müşahede (7/2), Verem Sanatoryumu (7/3), Dresden Hıfzıssıhha Sergisi Münasebetiyle (7/5), Verem Mücadelesinde Halkımıza Düşen Vazife (8/1)

Dr. Hakkı Şinasi, Sanatoryumlara Ait Malumat, Hakkı Şinasi Paşanın Raporu (1/3)

Dr. Havared Leinhol, Verem Hakkında Doğru ve Yanlış Telkinler (5/8)

Dr. İbrahim Zati, İspirto, Hilal-i İhzar Cemiyetinin Faaliyeti Münasebetiyle (4/6)

Dr. Kadri Raşit, Tıbbi Musahabeler: Öldürücü Aylar (3/8)

Dr. Kamuran, Veremle Mücadele (6/7)

Dr. Mehmet Süleyman, Güneş ve Hayat (5/7), Neşe ve Hayat (5/10)

Dr. Muhiddin, Kahve (5/7)

Dr. Mükerrerem Emin, Balıkyağı Nedir ve Neden İçiyoruz? (7/12)

Dr. Nurettin, İştihâ (6/5)

Dr. Osman Şerafettin, Çocuk ve Emraz-ı Sariye (6/6)

Dr. Osman Yunus, Güneş ve Ultraviyole Tedavisi (6/10;6/11)

Dr. R.R., Veremde Sanatoryum Tedavisini Herkes Evinde Yapabilir (5/7)

Dr. Rusçuklu Hakkı, Verem Aşısı (7/6)

Dr. Tevfik Sağlam, Ev Meselesi (6/12)

Dr. Yakup Hüseyin, Diğer Memleketlerde Verem Mücadelesi (6/10)

Dr. Yunus Fehmi, Levha (3/10)

Dr. Zeki Ziya, Fena Huylarımızdan Yerlere Tükürmek (1/3), Medeni Milletler Verem Mücadelesine Nasıl Çalışıyor?(1/3), İntan-ı Derûnide Muafiyet Tecrübeleri (1/5)

Hilal Eczanesi Sahibi Kemal Kamil, Çocuklarımıza Yalancı Lastik Vermeyelim (4/1), Bir Fincan Kahvenin Kırk Yıl Hatırı Vardır (4/2), Kedi Yetiemediği Ciğere Pis Dermiş? (4/6), Sinek Küçüktür Ama Mide Bulandırır (4/7), Ağzımızı Havaya Mı Açıyoruz? (4/8), Bir Bakışla Sıtma Veren Sivrisinekleri Tanımak Mümkündür (4/9), Dokuz Eylül Sergisinde Verem Mücadele Cemiyeti (4/10), Hastalık ve Sigorta (4/11), Gülmenin Sihhatimiz Üzerindeki Rolü (4/12), Kaloriferin Asri Neticesine Karşı (5/1), Açık Mektup: Küçük Hanıma Cevap Veriyorum (5/2), Oruç Perhiz Midir?(5/3), Yemek Adabı Muaşeretini mi? (5/4), Deli Sarhoştan Korkar (5/5), Vantilatör Hastalığı (5/6), Zayıflamak İsteyen Şişmanlarla, Şişmanlamak İsteyen Zayıflara Dair (5/7), Terlemenin Manası (5/8), 9 Eylül ve Cümle-i Asabiye (5/9), İş Bankasının Tasarruf Kumbaraları (5/10), Sonbahar (5/11), Nezle (5/12), Termometre

(6/1), İlbahar (6/4), Gözlük İlaçtır (6/5), Alafranga Rüzgârlar (6/6), Vantilatör Rüzgârı (6/7), Kadında Tuvalet (6/9), Son Bahar (6/10), İzmir'in Nezlesi (6/11), Roman Hastalığı (7/1), Ramazan (7/2), Mart?! (7/3), Anlayana Sivrisinek Saz (7/4), Turfanda?! (7/5), Vantilatörlerden Korkalım (7/6), Tok, Açın Halinden Anlamazmış?! (8/1), Mektup Zarflarını Pulları Yalamayınız! (3/7), Yıkanmak, Hamam ve Banyo Usullerimiz! (3/9), Musiki Nedir? Musikinin Sıhhat Üzerindeki Tesir (3/11), Eskiye İtibar Olsa Bad Bazarına Nur Yağardı! (4/5)

Edremitli Ruhi Naci, Sütun-u Edebi: Zavallı Halil'in Anasına Hitabı (1/3)

Enver Dündar, Gençler Çalışıyor, Bir Mektup (6/9)

Falih Rıfki, Sıhhat Müessesesi (5/8)

Fransızcadan Tercüme, Pahalı Sigara (5/1),

Dr. Süleyman Ethem, Tükürük Mücadelesi (6/4)

Hasene Nalan Hanım, Biz Hanımlar, Sigara İçmek Modasını Kabul Etmemeliyiz!(5/4), Sıhhat Bir Mefkûre Olmalıdır (5/5), Islah-ı Hayat (5/6), Çocuğa Gelişi Güzel Meme Vermek! (5/10), Hastaları Acıma (6/2), Verem Mücadele Cemiyeti Ne Yapıyor?(3/2), Yeni Dispanserimiz Münasebetiyle (4/4), İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin Hava Mecmuasına Tahfe-i İhtiramı (4/5), Nikbinliğin Sıhhatle Alakası (5/1), Çocuk Hastanesi (5/11), Avrupa'da Ziyaretçi Hemşireler Nasıl Telakki Olunur? (5/12), Hastaları Acıma (6/1), Hanımlarda Spor (6/5), Verem Mücadele Cemiyetinde Hanımların Vazifesi (2/9), Bebekler İçin En Kuvvetli Gıda Anne Sütüdür! (2/13), Kırlarda Tenezüh (3/5), Verem Mücadele Cemiyetinin İzmir'in Pek Faal, Pek Cevval Valisi Kazım Paşa Hazretlerine Arz-ı Şükran Münasebetiyle (3/5), Güneş Hayattır (4/2), Muavenet ve Muavenet Hissi (4/9).

İbrahim Zati, Sıhhi Bahisler: Mekteplerde Göz Hıfzıssıhhası (5/10)

İngilizceden Tercüme, Veremin Önünü Nasıl Almalı? (4/9), Veremi Ortalığa Yaymaktan Sakınmalı (4/9), Verem (5/2), Bağırsak Veremi (5/2),

İsmail Hakkı, Neslimizi Kemiren Hastalıklar (6/7), Yamanlarda Bir Gün (7/9)

İsmail Rahmi, Çocuklarımız, Kör, Sağır ve Sakat Çocuklarımız (5/4; 5/5)

İzmir Mebusu Enver, Verem Mücadelesi (6/7)

İzmir Mebusu Kamil, Yerlere Tükürmenin Mahzuru Bizde Pek Eskiden Beri Malum İdi.(3/4)

K. Ömer, Sütçülük (5/12), Karlar Arasında (6/1)

Lokman Hekim Nasihatleri, Sıhhi Sahifelerden (1/3)

Muzaffer Bey, Aileler İçin Hıfzıssıhha: Tedavi Etmeyen Devalar (4/10)

Muzaffer Hacı Gedik, Yılbaşı (5/1), Mütercimi Muzaffer Hacı Gedik, Müteverrim Hastalara Sağlık Öğütleri: Halet-i Tuhiye-Mebad ve Hitam (4/3), Mütercimi: Muzaffer Hacı Gedik, Dişlerin Hıfzıssıhhası (4/12)

O.K.Hatıf, Bulgaristan'da Emraz-ı Sariye Mücadelesi (6/9)

Prof. Dr. Von Drigalski, Süt ve Sıhhat (6/6)

Rahmi Bey, Emraz-ı Zühreviye (4/10)

Resimli Gazeteden Muktebes, Tozdan Topraktan Niçin Korunmalıyız? (3/1)

Sıdkı Şükrü, Davos Pilates: Müthiş Bir Afete Karşı Hayat Yoludur.(4/4)

Sıhhat, Sıhhi Nasihatler (6/1), İki Genç Daha Vereme Kurban (6/1), Sıhhi Nasihatler (6/2), Gölçük Yaylası Tenezühü (6/6), Aile Eczahanesi (Eczacı Kemal Kamil tarafından yayınlanan kitap hakkında) (6/9),

Vakit-Eşref Galip, Diğer Memleketlerde Sağlık İçin İhtiyar Edilen Muazzam Fedakârlıklardan Canlı Bir Numune (2/11)

Verem Mecmuasından İktibas, Veremde Sanatoryum Tedavisini Herkes Evinde de Yapabilir(5/6)

Verem Mücadele Cemiyeti, Muallim, Muallime ve Münevverlere!(1/5),

Anonim, Verem Mücadele Cemiyetine Duhuliyi ve Mahiye Te'diyât İtası Suretiyle İbraz-ı Hamiyet Eden Zevat-ı Muhteremenin Esâmisi (1/2), Verem Mücadele Cemiyeti Raporu (1/2),

Hakkı Şinasi Paşa Hazretlerinin Raporudur (1/2), Sıhhat Mi? Servet mi? (1/3), Verem Mücadele Cemiyeti Neler Yapıyor?(1/3), Milletın Akıllı Adamlarının Ehemmiyetli Nâzırlarına (1/5), Hakkı Şinasi Paşanın Raporu (1/5), Ey Halk! Ey Hükümet Erkânı! Ey Münevverler! (1/5), Sıhhi Havadisler: Padokala'da Yeni ve Garip Bir Hastalık (2/9),

Güneş İle Usul-ü Tedavi (2/9), Dispanser ve Teşkilatı Hakkında Malumat (2/9), Dişler2/9s.15

Süpürge (2/9), Hayırlı Babanın Hayırlı Evlatları (Uncu Hacı Süleyman Efendi ve oğlu Ruhi Bey) (2/11), Temiz ve Saf Hava (2/11), Çocuklara (2/11), Verem Aşısı (2/11), Sineklerle Mücadele (2/12), Yerlere Tükürmemeli-Balgam ile Mücadele Etmeli Ne İçin? (2/12), Medenî ve İctimai Şûun: Telkin-i Balzat İle Ölüm ve Hayat (2/13), Masal: Harika Sema Yıldızları (2/14), Japonya'da Verem Mücadelesi (Tıbbi Sahifeler, Numara 4'den Alınma) (2/14), İzmir Hilal-i Ahmer Reisi Şeyh'ül-Etibba Mustafa Enver Bey Efendinin Muhtasar Tercüme-i Halleri (3/1), İzmir Türk Etibba Cemiyeti Heyet-i İdaresi (3/1), Hollanda'da Yeni Bir Usul-u Telkin (3/1), Leon Bourgeois: Sıhhi-i İctimaiye Üstad-ı Azamı Öldü (3/2), Balık Yağı ve Hastalar (3/2), Habeşler ve Sabun (3/2), Dr. Suad Bey Efendinin Muhtasar Tercüme-i Halidir.(3/3), İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Hayriyesi 3 Yaşında (3/3), Dr. Hasan Sûkuti Bey Efendinin Muhtasar Tercüme-i Halleri (3/4), Verem Vücudun Nerelerinde Olur? (3/4), Sanatoryum ve Faidesi (3/4), Bones Ayres Verem Mücadele Cemiyetinin Neşriyat Hülâsalarından (3/5), Renksiz Peri (3/5), Avukat Ahmet Enver Beyin Muhtasar Tercüme-i Halleridir. (3/5), Düşmanımız Olan Veremi Tanımalıyız (3/5), Dr. Şükrü Nuri Bey Efendinin Muhtasar Tercüme-i Halleridir. (3/5), Müteverrim Hastalara Sağlık Öğütleri (3/7), Dr. Manastırlı İsmail Hakkı Beyin Muhtasar Tercüme-i Halleridir (3/7), Cami Altı Sekanı (3/8), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Çocuk Doğmadan Evvel Annelere Tavsiyeler (3/8), Öpmek, Öpüşmek Meselesi (3/8), Hayat Bahşeden Diyar (İngiltere'de Bir Sanatoryum) (3/9), Vereme Tutulmuş İseniz, İyi Olabilir Misiniz? Nasıl? (3/9), Mendil ve Tükürük Hokkası (3/10), Kadın Tuvalet Güzeli Değil Sıhhat Güzeli

Olmalıdır (3/10), Müteverrim Hastalara Sağlık Öğütleri: Banyo, Cildin Temizliğı (3/10), Sıtma (3/10), İçki Aleyhinde Taktir ve Tasfiye (3/11), Biraz Şefkat (3/11), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Çocuğunuz Niçin Hastalanıyor? (3/11), Müteverrim Hastalara Öğütler: Eğlenceler (3/11), Nüfusun Kıymeti Çoğaldığı Bir Asırda Çoğalmak İçin Her Millet Gibi Biz de Çalışalım (4/1), Türkiye'ye Çok İnsan Lazım (4/1), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Mektebe Başlamadan Evvel Çocukların Hıfzıssıhhası (4/1), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Mektep Çocuğuna İyi Bakmalı (4/2), Müteverrim Hastalara Sağlık Öğütleri (4/2), İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Dispanseri ve Merkez-i Umumi Binası (4/2), Beyler Sokağında Yeni İnşa Edilen Verem Dispanserinin Resm-i Küşadı (4/3), İçki Aleyhinde: Tıp Akademisinin İspirtolu İçkilerden Mütevellit Tehlikelere Dair Beyannamesi (4/3), Dışarıda Saf Havada İstirahat ve Uyku (4/3), İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin Senelik Umumi İctimai (4/4), İzmir Verem Mücadele Cemiyetinin Muvazene-i Umumiye Cetveli (4/4), İzmir'de Sanatoryum Tesis Fikri (4/4), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Büyük Çocukların Sıhhati(4/5), Sıhhi Öğütler (4/5), Genç Erkekler ve Genç Kızların Sıhhati (4/5), Ankara'da Verem Kongresi (4/6), Gençlerin Mesele-i Hayatiyesi: Muayene-i Cinsiyet (4/6), Yamanlarda Kamp Hayatı (4/6), Verem Mücadele Cemiyetinin Yeni Dispanseri (4/6), Dışarıda Saf Havada İstirahat ve Uyku: Sanatoryum Evi (4/7), Emraz-ı Efrenciye (4/7), Çocuklarda Verem Mücadelesinin Kıymeti (4/7), Aileler İçin Hıfzıssıhha: Orta Yaşlıların Sıhhati (4/8), İhtiyarların Sıhhat ve Afiyeti (4/8), İnsan Nasıl Verem Olur? (4/8), İkinci Tıp Kongresi (4/11), İsmet Paşa Hazretlerinin Nutukları (4/11), Dr. Neşet Ömer Bey Efendinin Nutukları (4/11), Çocuk Felci (5/1), Dr. Besim Rafet Bey Efendi (5/1), Bahçivanın Köpeğı (5/1), Sıhhi Latifeler (5/1), Bademcikler ve Adentiler (5/1), Humma-i Tifoidi Nedir? (5/1), Çocuğunuzu Kuş Palazından Koruyunuz (5/2), Trahom (5/2), Nasihatlerimiz (5/2), Verem Kabil-i Tedavidir (5/3), Verem (5/3), Çocuğın Büyümesi (5/4), Aza-i Bedeniyesi Tutuk Olan Çocuklara Yapılacak Muavenat (5/6), Muzaheret ve Nezafet (5/8), 9 Eylül Mustafa Kemal Ayı (5/9), Çocuklara Dair (5/9),

Verem Hakkında Bazı Doğru ve Yanlış Telkinler (5/9), Vereme Karşı İrşad (5/10), Millettaşlarınız Arasında Vereme Nasıl Mani Olmalı? (5/10; 5/11), Çocuklarda Verem Mücadelesinin Kıymeti (5/11), Veremden Kurtulmak Kabil Mi? (5/11), Gürbüz Türk Çocuğu Mecmuası (5/11), Ayşe Evleniyor (Tiyatro Oyunu) (5/12), Hastalar İçin: Zahirin İyi Olduktan Sonra İyi Kalabilmek İçin Nasıl Yaşamalıdır? (5/12), Sivrisineklerle Mücadele: Haydar Paşa, Pendik ve Adalar Sıtmalı Mıntika İlan Olu-nacaktır (5/12), İzmir'de Çok Lazım (5/12), Veremli Hastalar Nasıl Yaşamalıdır? (6/1), Sıhhi Hikâye: Çocuklar Komediya Oynuyorlar (6/1), Verem Mücadele Cemiyetinin Senelik Umumi İç-timai (6/1), Veremli Hastalar Nasıl Yaşamalıdır? (6/2), Sıhhi Hikaye: Çocuklar Komediya Oynu-yorlar (6/2), Büyük Çocukların Sıhhati (6/3), Genç Erkeklerin ve Genç Kadınların Sıhhati (6/3), Yer-lere Tükürenlere Ceza (6/4), Verem, Beşeriyeti Tahrip Eden Emraz-ı Sariyenin En Müthişlerinden

Biridir.(6/4), Hastabakıcı Nedir? (6/4), Dr. Besim Rıfat Bey (6/4), İzmir Türk Hekimlerinin İlmi İç-timaları (6/4), İstiyoruz: Gene Verem Hastanesi (6/5), Sinek ve Sıtma (6/5), Verem Mücadele Cemiyetinin Gece Eğlencesi Hâsılatı (6/7), İzmir'de Veremle Mücadele (6/7), Kardeşim Behçet Bey Efendiye (6/9), Veremi Ortalığa Yaymaktan sakın-malı (6/10), Daima Kuvvetli Olalım (6/10), Nasihatlerimiz: Balgamı Olan Hastaların Millete Karşı Vazifesi (6/12), İzmir Zührevi Hastalıklarla Müca-dele Cemiyeti Mesaisinden (6/12), Veremden Vi-kâye Kaideleri (7/2), Ziyaretçi Hemşireler Yetiştirmek İçin Verem Mücadele Cemiyetinde Verilen Konferansların Programı (7/2), Verem Mücadele Cemiyetinin İçtima-i Umumisi (7/39), Verem Nedir? (7/4), Verem Mücadele Cemiyeti Kamp Doktoru Celal Beyefendinin Raporu (7/12), Kampta Tedavi Gören Hastalardan Bazılarının Sık-let ve Kan Muayeneleri (7/12), Nasihatlerimiz (8/1), 18 Şubatı Lütfen Unutmayınız!(8/1).

KAYNAKLAR

- Unat, Ekrem Kadri Unat, "Osmanlı İmparatorluğu'nun Son 40 Yılında Türkiye'nin Tüberküloz Tarihi Üzerine" [On Tuberculosis History of Turkey in the Last 40 Years of the Ottoman Empire], Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, c.10, S.4, İstanbul, 1979. p.277.
- İzmir Verem Mücadele Cemiyeti Sıhhat ve İktisat Mücadele Almanacı 1930-1931, [İzmir Society of Fight Against Tuberculosis, Almanac of Fight for Health and Economy 1930-31], İstanbul, 1931, p.12.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [Prime Ministry Republic Archive], 30.10/177.219. 5.
- Türk Sesi, 29 Haziran 1923.
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi [Prime Ministry Republic Archive], 30.181.1 /15.49.12.
- Anadolu, 20 Şubat 1927.
- Karayaman, Mehmet, 20.Yüzyılın İlk Yarısında İzmir'de Sağlık (1920-1938) [Health in İzmir in the first half of the 20th Century (1920-1938)], İzmir, İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, 2008, p.205-209.
- Sıhhi Cidâl, 1.Sene, No:3, Nisan 1340 (1924), p.24.
- Sıhhi Cidâl, 3.Sene, No:4, Nisan 1926, p.14.
- Verem Hakkında Neler Bilmelisiniz? Veremli ve Birlikte Yaşayanlar İçin Faydalı Hakikatler [What should You Know about Tuberculosis? Useful Facts for Tuberculous and Who Lives with Them], İzmir, 1926, p.1.
- Ahenk, 1 Nisan 1923.
- Diñç, Gülten, "Arap Harfleri ile Türkçe Basılmış Tıbbi Süreli Yayınlar Üzerine Bir İnceleme" [A review on Turkish Medical Periodicals Printed with Arabic Letters], II. Türk Tıp Tarihi Araştırmaları, No: 5, 1993 p. 99-100.
- Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi 1925-1926 [Salname of Republic of Turkey 1925-1926], İstanbul, 1926, p.430.
- İzmir Tıp Mecmuası [İzmir Medical Journal], 1.Sene, Numara:2, 1 Mart 1336 (1920), p.18.
- Kazancıgil, Aykut-Solok,Vural, "Türk Tıp Dergileri ve Süreli Yayınları Üzerine Bir İnceleme" [A Review on Turkish Medical Journals and Periodicals] , Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Dergisi, Cilt: 12, Özek Ek Sayı, Temmuz 1981, p.190; Şehsuvaroğlu, Bedi N., "Türkiye'de Sağlıkla İlgili Olarak Yayınlanan Periyodikler" [Periodicals Printed in Turkey on Health], İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi Mecmuası, Cilt: 36, No:1, 1973 p.190.
- Tülbentçi, Feridun Fazıl, Cumhuriyetten Sonra Çıkan Gazeteler ve Mecmualar [Newspapers and Journals Printed in the Republic Era], 1941, p.79.
- Sıhhi Cidâl, Yıl:2, Numara:9, İzmir, Mayıs 1341 (1925), p.1.
- Sıhhi Cidâl, 2.Sene, No:13, 1 Eylül 1341 (1925), p.19.
- Anadolu, 31 Mayıs 1926.
- Yeni Asır, 18 Ocak 1932.
- Yeni Asır, 23 Nisan 1931.
- Behçet Uz, Atatürk'ün İzmir'i Bir Kentin Yeniden Doğuşu [Atatürk's İzmir, Rebirth of a City], Yayına Hazırlayan: L.Ece Sakar, İstanbul, 2007, p.48.
- Cemal Nadir, Ticaret ve İktisadi İzmir Rehberi [Commercial and Economic İzmir Guide], İstanbul, 1927, p.25.
- Baytop, Turhan, "Osmanlı Döneminde İzmir'de Eczacılık", [Pharmacy in İzmir in the Ottoman Era] (Ankara'da 6-7 Mayıs 1994 tarihinde yapılan II. Türk Eczacılık Tarihi Toplantısında sunulan bildiri), Turhan Baytop, Türk Eczacılık Tarihi Araştırmaları, İstanbul, 2000, p.148.
- Hizmet, 10 Temmuz 1927.
- Kocaer, Remzi, Türkiye Eczacılar Almanacı 1949 [Turkey Pharmacists Almanac 1949], İstanbul, 1949, p.232.

27. Doktor Behçet Salih, Verem Nasıl Başlar?, Veremden Kurtuluş ve Korunma Çareleri Nelerdir? [How Does Tuberculosis Begin? What Are the Recovery and Protection Ways from Tuberculosis?], İzmir, 1338 (1922), p.1.
28. İzmir Eski Belediye Reisi Ticaret ve Sağlık Vekillerinden Dr. Behçet Uz'un Biyografisi, basım yeri yok, 1967.
29. Aksoy, Yaşar Aksoy, "Büyük Başkan Dr. Behçet Uz'un Romanı" [The Novel of the Great Mayor Dr. Behçet Uz] , Yeni Asır, 22 Mayıs 1986.
30. Seymen, Ülker Baykan, "Tek Parti Dönemi Belediyeciliğinde Behçet Uz Örneği" [Behçet Uz Example in the One Party Era City Governing], Üç İzmir, 1992, p.298.
31. Yeni Asır, 22 Ekim 1950.
32. Kızıldağlı, Edip "Dr. Behçet Uz'un Anıları" [The Memories of Dr. Behçet Uz] , Dirim, c.56, S.7-8, 1981. Akçiçek, Eren – Kayar, Ragıp, "İzmir'de Yayınlanan Tıp Dergilerinin Tarihi" [The History of Medical Journals Printed in İzmir], SSK Tepecik Hastanesi Dergisi, Cilt: 2, No: 1, 1992, p.233-234.
33. İzmir'de Yayınlanan Tıp Dergilerinin Tarihi" adlı makalede "Sihhi Cidâl" ve "Sihhat" iki ayrı dergi olarak gösterilmekte ve Sihhat'in kapanış tarihi olarak 1931 yılı verilmektedir. Bkz. Eren Akçiçek – Ragıp Kayar, "İzmir'de Yayınlanan Tıp Dergilerinin Tarihi", SSK Tepecik Hastanesi Dergisi, Cilt: 2, No: 1, 1992, p. 83
34. Anadolu, 20 Ekim 1930.
35. Anadolu, 11 Kasım 1931.
36. Sihhat, Yıl:6, Sayı:1, Ocak 1929, p.1.